

ศึกษาวิเคราะห์การบริหารชุมทรัพย์ในนิกัณตสูตร
An Analytical Study of the Properties Management
in Nidhikanda-Sutta

¹อภัสนันท์ จิรสินธัญญารัต, ²อติเทพ ผาธา และ³สุภาพรรณ เพิ่มพูล

¹Apussanan Jeerasinthunyarat, ²Atithep Phattha and³Supaphan Permpoon

^{1,2,3}คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

¹Corresponding Author's Email: noknoin009@gmail.com

Received: April 25, 2024; Revised: August 9, 2024; Accepted: August 9, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างและเนื้อหาในนิกัณตสูตร 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารชุมทรัพย์ในนิกัณตสูตร 3) เพื่อวิเคราะห์การบริหารชุมทรัพย์ในนิกัณตสูตร เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ด้วยวิธีค้นคว้าจากเอกสารพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) โครงสร้างและเนื้อหาในนิกัณตสูตร จัดเป็นพุทธพจน์ประเภทคาถา อยู่ในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 25 ในหมวดขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ ตรีสสอนเรื่องการฝังชุมทรัพย์ โดยแบ่งทรัพย์ออกเป็นสองอย่างคือ ทรัพย์ภายนอก ได้แก่ ทรัพย์สินเงินทองซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มั่นคง และทรัพย์ภายใน คือ บุญกุศลคุณธรรม ได้แก่ ทาน ศีล สัจจะ ทมะ จัดเป็นอริยทรัพย์สามารถติดตามตนตลอดไป และส่งผลในเรื่องมนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ 2) วิธีการบริหารชุมทรัพย์ในนิกัณตสูตร พระสูตรนี้ให้ความสำคัญกับชุมทรัพย์ภายใน ที่เป็นบุญกุศลเกี่ยวกับการทำทาน การรักษาศีล การสำรวมอินทรีย์ การรู้จักข่มใจข่มกิเลสระงับความโลภ โกรธ หลง โดยปฏิบัติต่อสิ่งที่สมควร ประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์ บิณฑบาต ญาติพี่น้อง มิตรสหาย หรือสถานที่อันควรสักการบูชา 3) การบริหารชุมทรัพย์ในนิกัณตสูตรวิเคราะห์ได้ว่า ทรงสอนให้รู้จักแสวงหาทรัพย์ภายในที่บุญกุศลไว้เป็นต้นทุนในภพหน้า ทำให้เกิดความตระหนักเห็นคุณค่าของหลักธรรมพื้นฐานสามัญที่ปัจจัยนำไปสู่ได้รับผลมนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ ตามเหตุปัจจัยของแต่ละบุคคลได้สร้างสมไว้ ธรรมในพระสูตรนี้จึงเป็นการคุ้มครองตนให้ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาทในธรรม

คำสำคัญ: การบริหาร; ชุมทรัพย์; นิกัณตสูตร

Abstract

This research article the objectives are 1) to study the structure and content of the Nidhikantha Sutta 2) to study the method of managing treasure in the Nidhikantha Sutta 3) to analyze the management of treasure in the Nidhikantha Sutta. It is a documentary research (Documentary Research) using the research method from Thai Tripitaka documents. Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition, B.E. 2539, and related documents. By analyzing content data and writing descriptive narratives.

The results of the research found that 1) the structure and content of the Nithikantha Sutta It is classified as a Buddhist spell. In the Thai Tripitaka Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition, Volume 25, in the Khuddaka Nikaya section, Khuddaka Patha teaches about burying treasure. By dividing assets into two things: external assets, including money and gold, which are unstable. And the internal wealth is the merit and moral virtues such as charity, precepts, senses, and dharma, classified as noble wealth that can follow oneself forever. and results in human treasures, heavenly treasures, and nirvana treasures. 2) Methods for managing treasure in the Nithikantha Sutta This sutra emphasizes the importance of inner treasure. which is a merit related to giving alms, keeping the precepts, and restraining one's senses. Knowing how to restrain one's desires, suppress greed, anger, and delusion by acting in an appropriate manner, including monks, parents, relatives, friends, or places worthy of worship. 3) The management of treasure in the Nithikantha Sutta can be analyzed as follows: He taught us how to seek inner wealth that merits can be used as expenses in the next life. It creates an awareness of the value of the basic principles that lead to the attainment of human treasures, heavenly treasures, and nirvana treasures. According to the factors that each person has created. The Dhamma in this Sutta is therefore to protect oneself to be reckless in Dhamma.

Keywords: Properties; Management; Nidhikanda-Sutta

บทนำ

พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนาหนึ่ง ที่สอนเกี่ยวกับเรื่องของชีวิตและการใช้ชีวิตของมนุษย์บนพื้นฐานของความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับสิ่งๆ ที่เนื่องด้วยชีวิต ได้แก่ เรื่องของเงินทองหรือทรัพย์สิน ธรรมชาติที่มนุษย์เกิดมาแล้วยังไม่ได้ออกบวชเป็นเพศบรรพชิตจะต้องมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตผ่านการยึดถือในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง เนื่องจากทรัพย์สินหรือเงินทองนั้นถือว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่น่ามาเป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิตได้ ซึ่งคำว่าทรัพย์สินหรือเงินทองทางโลกนั้น พระพุทธศาสนาใช้คำว่า รัตนะ แปลว่าเงิน สุวณฺณะ แปลว่าทอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) เงินทองนี้จะมีมาตรการใช้ที่แตกต่างกันตามหลักของการยอมรับว่าเป็นหลักหน่วย สิบ ร้อย พัน หรือในรูปของกหาปณะ มาตราเงินในสมัยโบราณ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2565) หากใครก็ตามสามารถรวบรวมเงินทองหรือทรัพย์สินได้เป็นจำนวนมากก็ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีทรัพย์มากเป็นเศรษฐี ซึ่งผู้คนที่มีความมั่งคั่งจะนิยมเก็บทรัพย์หรือรักษาทรัพย์ของตนไว้ในรูปของ “ขุมทรัพย์” หรือในอรรถกถาเรียกว่า “นิธิ” แปลว่า “ขุมทรัพย์” ที่ชื่อว่าขุมทรัพย์ก็เพราะว่าเป็นสิ่งที่ถูกฝังไว้ หรือตั้งไว้ รักษาไว้ (อรรถกถา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 1/1/313) จะเห็นว่าคนในสมัยโบราณเก็บรักษาทรัพย์เงินทองไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เก็บไว้ในกำปั้นหรือหีบเหล็ก หรือใส่ในไหฝังดินไว้ เพื่อกันขโมย โจรผู้ร้าย หรือกันภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดแก่ทรัพย์สินของตน

พระสูตรที่กล่าวถึงเรื่องทรัพย์สินเงินทองมีหลายพระสูตร เช่น “อุชชยสูตร” ในความที่ทรงตรัสถึงเรื่องสมชีวิตการรู้จักคิดวางแผนเพื่อที่จะได้เสาะแสวงหาทรัพย์และใช้จ่ายทรัพย์เพื่อประโยชน์ในการเลี้ยงตัวและครอบครัวให้มีความสุข (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 23/55/346) หรือเรื่อง “โภควิภาค” ทรงสอนให้รู้จักจัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรง โดยจัดแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ส่วนที่หนึ่งใช้สอยในชีวิตประจำวัน ส่วนที่สองและสามใช้ประกอบการงานและส่วนที่สี่เก็บออมไว้ในคราวจำเป็น (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 11/265/211) มีพระสูตรหนึ่งที่น่าสนใจตรัสถึงเรื่องขุมทรัพย์ หรือ “นิธิ” กล่าวคือ “นิธิกัณฐสูตร” เป็นพระสูตรเกี่ยวกับเรื่องการฝังขุมทรัพย์ที่เป็นอริยทรัพย์หรือทรัพย์ภายในที่สามารถติดตามตนตลอดไปแม้โลกหน้า นั่นก็คือบุญกุศลที่เป็นคุณธรรมต่าง ๆ ทรงตรัสถึงหลักธรรมไว้ 4 อย่าง คือ ทาน ศีล สัจฉริยะ และทมะ ว่าธรรมเหล่านี้จัดเป็นขุมทรัพย์ที่แท้จริง สมควรที่จะฝังไว้อย่างดี ด้วยการปฏิบัติต่อสถานที่ควรบูชา มีสังเวชนียสถาน กับบุคคลที่ควรบูชา มีบิดามารดา เป็นต้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 25/6-13/18-19) และผลบุญนั้นจะส่งผลอันนำปรารถนาในมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ

อรรถกถาอธิบายขุมทรัพย์ภายในว่ามีอยู่ 4 อย่าง (อรรถกถา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 1/1/313) คือ (1) ถาวรนิธิ ได้แก่ ขุมทรัพย์อันถาวรที่ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยตนเอง เช่น ที่ดิน สวน ไร่ นา เงิน ทอง เป็นต้น (2) ชังคมนิธิ ได้แก่ ขุมทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ด้วยตนเอง เช่น ข้าว ไม้ โค กระบือ เป็นต้น (3) อังคสมนิธิ ได้แก่ ขุมทรัพย์ที่เป็นวิชาความรู้อันเป็นบ่อเกิดแห่งศิลปะต่าง ๆ ขุมทรัพย์ในสามข้อแรกทรงจัดไว้เป็นขุมทรัพย์ภายนอกไม่มีความมั่นคง สามารถลักขโมย โจรจี้ปล้นได้ แม้จะฝังไว้ที่ปลอดภัยถึงน้ำหรือเก็บรักษาไว้อย่างมิดชิด ก็อาจมีเหตุให้สูญหายไปได้ เช่น ถูกลูกหลานไม่รักดีลักขโมยไปเที่ยว เล่นเกม เสพยา เล่นการพนันบ้าง หรือถูกพวกแก๊งมิจฉาชีพ พวกคอลเซ็นเตอร์หลอกดูดเงินหมดเกลี้ยงบัญชีก็มี เหตุเหล่านี้ทรงตรัสว่าเป็นเพราะผู้เหล่านั้นหมกขุมทรัพย์เอง (อรรถกถา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 1/5/318) จะเห็นว่าการมีทรัพย์หรือรักษาทรัพย์ไว้ได้นั้นต้องอาศัยบุญกุศลด้วย และ (4) อนุคามิกนิธิ เป็นทรัพย์ภายในเป็นบุญกุศลที่สำเร็จด้วย ทาน ศีล สัจฉริยะ และทมะ เป็นขุมทรัพย์ที่ติดตามตนตลอดไป ทรงตรัสในนิธิกัณฐสูตรว่าเราสามารถฝังขุมทรัพย์ที่เป็นบุญกุศลดังกล่าว ด้วยการกระทำหรือปฏิบัติต่อสิ่งที่ควรบูชา กล่าวคือ การปฏิบัติสักการบูชาต่อพระเจดีย์ หรือสังเวชนียสถาน การปรนนิบัติต่อพระสงฆ์บิดามารดาผู้มีพระคุณ ต่อบุคคลที่ให้ความเคารพนับถือ เป็นต้น เมื่อได้ฝังขุมทรัพย์ไว้ในที่อันควรแล้ว ย่อมได้ผลอันนำปรารถนา ในมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ เช่นผู้ที่มีผิวพรรณงดงาม มีเสียงไพเราะ ความมีรูปร่างสวยงามสมส่วน มียศถาบรรดาศักดิ์ใหญ่โต การมีบริวารมาก จัดเป็นคุณสมบัติของผู้มีมนุษย์สมบัติ ส่วนการได้ส่วยทิพย์วิมานหรือเป็นใหญ่ในหมู่เทพคือสวรรค์สมบัติ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 25/11-12/19) สำหรับนิพพานสมบัติความดับสนิทแห่งกิเลสและกองทุกข์ทั้งปวง ในพระพุทธานุศาสนานี้ว่านิพพานเป็นจุดหมายอันสูงสุด ทั้งหมดนี้เป็นสมบัติที่ทุกคนย่อมมีความปรารถนาตามจริตและวาสนาของแต่ละบุคคล แต่การจะได้มาซึ่งความปรารถนาในสมบัติดังกล่าว บุคคลต้องเป็นผู้หมั่นประกอบในบุญกุศลต่าง ๆ

จากหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ในนิกายมคฺฉนิกาย ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นธรรมพื้นฐานที่สามารถปฏิบัติได้ง่าย อย่างเช่น เรื่องการให้ทานหรือการรักษาศีล ชาวพุทธถือปฏิบัติกันเป็นวิถีชีวิตอยู่แล้ว จึงนับว่าเป็นธรรมที่ใกล้ชิดกับตัวเรามาก ถ้าสามารถเข้าใจในอานิสงส์หรือคุณค่าของการได้ประพฤติตนตามหลักธรรมที่ทรงกล่าวไว้ ย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีความมุ่งมั่นเข้าสู่เส้นทางอริยมรรคอย่างยิ่ง เนื่องจากการให้ทาน การรักษาศีล การรู้จักสำรวมอินทรีย์ รู้จักข่มใจไม่หลงไปตามกิเลส นี้เป็นพื้นฐานของการเจริญสมาธิภาวนาทำให้การเจริญสติภาวนาตั้งมั่นได้ง่าย มีความก้าวหน้าตามลำดับ สามารถพัฒนาตนเข้าสู่การปฏิบัติธรรมในขั้นที่สูงขึ้น และสามารถถึงฝั่งพระนิพพานได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความต้องการจะวิเคราะห์หลักธรรมหรือการบริหารชุมชนทรัพย์ในนิกายมคฺฉนิกายให้แจ่มแจ้งขึ้น เพื่อให้เข้าใจในคุณธรรมพื้นฐานสำหรับต่อยอดในการปฏิบัติธรรมหรือเพื่อยกระดับจิตเข้าสู่การปฏิบัติธรรมในขั้นที่สูงขึ้น และเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้รับให้กับสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างและเนื้อหาในนิกายมคฺฉนิกาย
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารชุมชนทรัพย์ในนิกายมคฺฉนิกาย
3. เพื่อวิเคราะห์การบริหารชุมชนทรัพย์ในนิกายมคฺฉนิกาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องการศึกษาวิเคราะห์การบริหารชุมชนทรัพย์ในนิกายมคฺฉนิกาย เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมเรื่อง ทาน ศีล สัจจะ อดทน มีขั้นตอนศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจเอกสาร (Documentary Research) แนวคิดหลักธรรมเกี่ยวกับ ทาน ศีล สัจจะ อดทน เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) โดยศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมในนิกายมคฺฉนิกาย จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2559

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจเอกสาร (Documentary Research) แนวคิดหลักธรรมเกี่ยวกับ ทาน ศีล สัจจะ อดทน เป็นการศึกษาค้นคว้าเนื้อหาในนิกายมคฺฉนิกายและรวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากคัมภีร์วิสุทธิมรรคปกรณ์ หนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ตลอดจนจนถึงข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ขั้นตอนที่ 3 ประมวลผล วิเคราะห์ สังเคราะห์ นำข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ และเอกสารชั้นทุติยภูมิ ตีความแล้วสังเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 เรียบเรียง สรุปผลการวิจัยเป็นเชิงพรรณนาและบรรยาย (description and narrative)

ผลการวิจัย

1. โครงสร้างและเนื้อหาในนิธิกถสูตร พบว่า นิธิกถสูตรเป็นพระพุทธรูปประภทคธา ในหมวดขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ ประกอบด้วย 16 คธา เป็นพระสูตรที่แสดงธรรมแก่ภุมมพิ (หมายถึงคนมั่งมี) ในเมืองกรุงสวตถิ เพื่ออนุโมนาวิธีการฝงชุมทรัพย์ของเขาด้วยการถวายนกตอาหาร (ถวายนก) แต่พระสงฆ์ โดยมีพระพุทธรูปเจ้าเป็นประมุขและเพื่อแสดงความถึงพร้อมด้วยบุญ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 25/1-16/17-20) ทรงตรัสสอนเรื่องชุมทรัพย์ 2 อย่าง คือชุมทรัพย์ภายนอกและชุมทรัพย์ภายใน ทรงเปรียบเทียบให้เห็นว่าชุมทรัพย์ภายนอกซึ่งเป็นทรัพย์สินเงินทอง ไม่มีความมั่นคง ถึงแม้ว่าจะเก็บรักษาไว้อย่างดีแล้วก็ตาม สาเหตุเกิดจากการหมกมุ่นตนเอง ส่วนชุมทรัพย์ภายในคือบุญกุศลคุณธรรมต่าง ๆ อาทิ ทาน ศีล สัจญมะ และทมะ ที่บุคคลได้ปฏิบัติดีแล้วจะเป็นอริยทรัพย์มีความมั่นคงสามารถติดตามตนตลอดไปแม้โลกหน้าโดยจะได้รับผลในเรื่อง มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ เมื่อทรงแสดงธรรมจบ ภุมมพินั้นได้บรรลุโสดาปัตติผลพร้อมชนจำนวนมาก

2. วิธีการบริหารชุมทรัพย์ในนิธิกถสูตร พบว่า พระพุทธรูปองค์ทรงตรัสสอนให้เห็นความสำคัญของทรัพย์ภายในมากกว่าทรัพย์ภายนอก ผู้มีปัญญาควรทำแต่บุญที่จะเป็นชุมทรัพย์ภายในที่จะติดตามตนตลอดไป ด้วยการทำความดีที่เป็นบุญกุศล (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 25/9/18) ในการทำงานสามารถทำได้ทั้งอามิสทานที่เป็นวัตถุสิ่งของและธรรมทานการให้คำแนะนำที่ก่อให้เกิดการพัฒนาชีวิต การรู้จักควบคุมตนเองเว้นจากการประพฤตชั่วทางกาย วาจา อยู่ในกรอบของศีลธรรม การรู้จักระมัดระวังสำรวมอินทรีย์ ด้วยการมีสติคอยคุมจิตไม่ให้หลงไปยึดเกาะเกี่ยวกับอารมณ์ต่าง ๆ เพื่อมิให้เกิดสังโยชน์ผูกจิต ซึ่งจะนำมาซึ่งกิเลสความโลภ โกรธ หลง การรู้จักข่มใจข่มกิเลสระงับยับยั้งความโลภ โกรธ หลง สำหรับแนวปฏิบัติสามารถทำได้หลายวิธี ทั้งต่อสถานที่หรือบุคคลที่ควรเคารพบูชา ล้วนเป็นบุญกุศลทั้งสิ้น ในอรรถกถาท่านอธิบายว่า ชนทั้งหลายถวายนกถวายแม้เล็กน้อยที่พระเจดีย์ เหมือนที่ท่านพระขันตสุมณเถระและพระโสฬสเถระกล่าวไว้ว่า “เพราะถวายนกไม้นดอกเดียวแท้ๆ ข้าพเจ้าจึงไม่รู้จักทุกคติเลย ตลอด 80 โภกิกัปผลแห่งการถวายนกไม้น” (อรรถกถา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 1/7/321) จะเห็นว่าการมีปัญญากระทำการที่ควรที่เป็นบุญกุศลจะได้รับอานิสงส์มาก

3. วิเคราะห์การบริหารชุมทรัพย์ในนิธิกถสูตร พบว่า

3.1 การบริหารชุมทรัพย์ภายใน

ในนิธิกถสูตรทรงให้ความสำคัญเรื่องทรัพย์ภายในที่เป็นพฤติกรรมคุณธรรมมากกว่าการแสวงหาวัตถุทรัพย์สินเงินทองของมีค่าอื่น ๆ ทรงสอนให้รู้จักแสวงหาทรัพย์ภายในที่บุญกุศลไว้เป็นต้นทุนในภพหน้า ซึ่งเราไม่สามารถคาดเดาได้ว่าเราจะถึงฝั่งพระนิพพานเมื่อใด จึงไม่ควรประมาทในธรรมที่พระพุทธรูปเจ้าทรงตรัสสอนไว้ แม้ยังไม่ถึงฝั่งก็ยังได้รับประโยชน์ปัจจุบัน (ทิฎฐธัมมิกัตถะ) การได้บำรุงเลี้ยงดูบิดามารดาและสมณะพราหมณ์หรือจุนเจือมิตรสหายด้วยความเมตตาปรารถนาดี คุณประโยชน์หรืออานิสงส์ก็เกิดขึ้นในชาตินี้ไม่ต้องรอถึงชาติหน้า ทำให้ทุกคนมีความผาสุกร่วมกัน เกิดความยินดี ความรักสามัคคีปรองดองกัน ประโยชน์เบื้องต้นในภพ

หน้า (สัมปรายิกัตถะ) ก่อนจะเข้าถึงพระนิพพานยังได้รับอานิสงส์ในมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ ตามแต่บุญกุศลที่ปัจเจกบุคคลสร้างทำไว้ และประโยชน์สูงสุด (ปรมาตมะ) คือพระนิพพาน (พระวุฒิกโร สิริสาโร (ตาไรสง) (2561) ทั้งนี้ การเข้าถึงพระนิพพานได้ต้องมีการปฏิบัติต่อยอดในการเจริญภาวนาสมณะและวิปัสสนา จนรู้แจ้งด้วยปัญญาว่าตนหมดสิ้นอาสวะกิเลสแล้วสิ้นภพสิ้นชาติ

3.2 คุณค่าที่ได้จากการศึกษาการบริหารชุมทรัพย์ในนิกัณทสูตร

คุณค่าด้านความไม่ประมาท จากการศึกษาในนิกัณทสูตร ทำให้เป็นบุคคลตั้งมั่นอยู่ในความไม่ประมาทในการสร้างอริยะทรัพย์ ทาน ศีล การส่ำรวม การข่มใจ ย่อมได้รับอานิสงส์ของบุญ ในประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์ในภพหน้าและประโยชน์สูงสุด (นิพพาน) (อรรถกถา ขุททกนิกาย อิติวุตตะกะ เอกนิบาต อุโภถลสูตร), (2567)

คุณค่าด้านการศึกษาและคุ้มครองชีวิต ทำให้รู้ถึงคุณค่าหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับเรื่องของทรัพย์ ลึกซึ้งขึ้น เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญที่ควรสั่งสมไว้ เรียกว่า “บุญ” หรือ “นิจิ” เป็นชุมทรัพย์ที่จะอำนวยผลให้ได้รับความสำเร็จสมบูรณ์ทุก ๆ ด้าน ยิ่งกว่าทรัพย์ที่เป็นวัตถุ การศึกษาทำให้รู้ว่าการจะเข้าสู่กระแสผลนิพพาน นั้นต้องผ่านการปฏิบัติคุณธรรมในระดับพื้นฐานก่อน จากง่ายไปจนถึงระดับสูงสุด เปรียบเสมือน การขึ้นบันไดไปสู่จุดหมายสูงสุดต้องไปทีละขั้น จึงไม่ควรประมาทในธรรมระดับพื้นฐานที่ดูเหมือนไม่สำคัญแต่สำคัญ จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาอันเป็นอุดมคติของชีวิต คือการเข้าถึงพระนิพพาน เป็นสภาวะของความสงบเย็นภายในจิตใจปราศจากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวง เป็นทรัพย์ที่แต่ละบุคคลต้องแสวงหาด้วยความเพียรของตนเอง ด้วยการกระทำตนให้ตั้งอยู่ในความดีที่เป็นคุณธรรมทั้งหลาย และช่วยยังเป็นเกราะคุ้มครองชีวิตของตนมิให้ตกไปสู่โลกที่ชั่ว ซึ่งเป็นฝั่งตรงข้ามกับฝั่งพระนิพพาน การศึกษาเรื่องชุมทรัพย์ในนิกัณทสูตร จึงเป็นคุณประโยชน์ต่อผู้ที่ปรารถนามุ่งหวังเข้าสู่ผลนิพพานเป็นจุดหมายปลายทางอันสูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. **นิกัณทสูตรเป็นพระพุทพจน์ประเภทคาถา** โดยตรัสแสดงอนุโมทนาแก่กุกุมภูมิจิตเลื่อมใสที่กำลังถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ ในขณะที่เดียวกันพระเจ้าปเสนทิโกศล พระราชาแห่งกรุงสาวัตถีได้ส่งราชบุรุษไปเชิญกุกุมภูมิจิตเข้าเฝ้าเพื่อหวังจะครอบครองในทรัพย์ของเขา แต่เขาตอบกลับไปว่า “กำลังฝังชุมทรัพย์อยู่เชิญท่านกลับไปก่อนเดี๋ยวจะตามไป” เมื่อพระพุทธเจ้าฉันภัตตาหารเสร็จทรงได้อนุโมทนาต่อการกระทำของกุกุมภูมิจิตผู้นั้น และได้อธิบายผลของบุญที่เกิดจากการให้ทาน การรักษาศีล การส่ำรวมอินทรีย์ การข่มใจ ที่ได้กระทำต่อพระสงฆ์ ต่อบิดามารดา ต่อมิตรสหาย และต่อพระเจดีย์ จะได้อานิสงส์มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ บุญกุศลที่ทำนั้นจัดเป็นทรัพย์ภายในที่จะติดตามตนไปทุกภพ ส่วนทรัพย์สินเงินทองเป็นทรัพย์ภายนอกไม่สามารถนำติดตัวไปได้สิ้นสุดแคลมหายใจ ซึ่งสอดคล้องกับสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) (2556) ได้กล่าวในหนังสือเรื่อง “ร่ำรวย ยิ่งใหญ่ เลื่อนลอย เพื่ออะไร และชีวิตที่สมบูรณ์” ว่าทรัพย์สินเงินทองนั้น เป็นสิ่งที่สูญหายโจรลักขโมยได้ เป็นเหตุต้องระวังรักษาและเกิดความห่วงใยทรัพย์สินเงินทองนั้น

ยิ่งใช้ยิ่งสิ้นเปลือง ยิ่งใช้ยิ่งหมดจะต้องหามาเพิ่มหามาซดเซย แต่ทรัพย์ภายในคือความดีนั้นไม่สูญหายไม่ต้องรักษาไม่หายไปไหน และความดีนั้นยิ่งประพาศก็ยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้น ทรัพย์ภายในนี้มีมากหลายประการ ทรัพย์นั้นเป็นเครื่องทำให้คนเรามีความสมบูรณ์ในตัวเองจิตใจจะสมบูรณ์ได้ มีความมั่นใจก็เพราะมีทรัพย์ภายใน

2. วิธีการบริหารขุมทรัพย์ในนิคคหสูตร พบว่าในพระสูตรนี้ทรงมีพุทธประสงค์เน้นที่เรื่องทรัพย์ภายในซึ่งเป็นบุญกุศลเป็นหลักสำคัญ (อรรถกถา มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย 1/1/313) ผลของบุญจักอำนวยผลในเรื่องมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ด้วยเหตุที่เกิดบุญกุศลที่ได้ทำทาน รักษาศีล การสำรวมอินทรีย์ การข่มใจ ซึ่งสอดคล้องกับสิริรัศมี สิงห์สนธิ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีกรรมในคัมภีร์วิมานวัตถุ” ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมในวิมานวัตถุ การให้ทานการรักษาศีล การฟังธรรม การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เช่น ศรัทธาต่อพระรัตนตรัย การบูชาพระธาตุเจดีย์สถาน เป็นต้น วิมานวัตถุเป็นเรื่องที่กล่าวถึงการทำความดีของเหล่าเทวดาและเทพธิดาว่าในสมัยที่ตนเป็นมนุษย์ ได้ประกอบคุณงามความดีอะไรไว้บ้าง เช่น บางตนก็ให้ข้าวน้ำเป็นทาน บางตนก็ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นคุณธรรมที่ส่งผลให้ได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และหากต่อยอดการปฏิบัติภาวนาในขั้นที่สูงขึ้นก็สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานได้

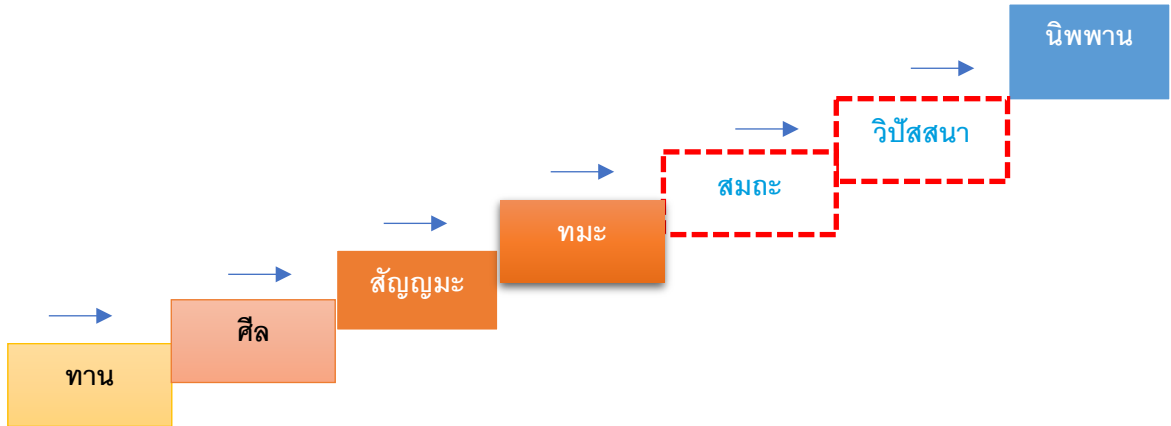
3. วิเคราะห์การบริหารขุมทรัพย์ในนิคคหสูตร พบว่า

3.1 การบริหารขุมทรัพย์ภายใน เป็นการบริหารบุญกุศลให้เกิดขึ้นด้วย ทาน ศีล สัจจะ และทมะ โดยการปฏิบัติต่อสถานที่และบุคคลที่สมควรด้วยความเคารพบูชา อาานิสงส์ผลบุญที่ได้รับจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ตามแต่ปัจเจกบุคคลที่สั่งสมบุญและเจริญภาวนาตามขั้นตามภูมิของตนตามลำดับและอาานิสงส์ของผลบุญยังส่งผลให้ได้รับคุณประโยชน์ 3 คือประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในภพหน้า ประโยชน์สูงสุด (นิพพาน) สอดคล้องกับพระวุฒิโกธ สิริสาโร (ตาโธสง) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาประโยชน์ 3 ที่มีผลต่อการเจริญวิปัสสนาภาวนา” ผลการวิจัยพบว่า ประโยชน์มี 3 อย่าง ดังกล่าว มีความสำคัญต่อชีวิตเพราะเป็นจุดหมายของมนุษย์ทุกคน โดยเฉพาะพุทธศาสนาสอนให้เข้าถึงประโยชน์ทั้งระดับ โลกียะ และระดับโลกุตระ ส่วนหลักการทำให้สำเร็จถึงประโยชน์ทั้ง 3 นั้น ต้องปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ และปัญญาที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้เพื่อบรรลุถึงผลอันสูงสุดนั้น คือ มรรคผลนิพพาน

3.2 คุณค่าที่ได้จากการศึกษาการบริหารขุมทรัพย์ในนิคคหสูตร 1) คุณค่าด้านการบริหารชีวิตในชาตินี้เพื่อผลในชาติหน้า การได้บำรุงพระสงฆ์บิดามารดาและมิตรสหายย่อมเกิดความสุขแก่ใจตนและคนรอบข้างจึงได้ผลในชาตินี้และยังส่งผลถึงชาติหน้า 2) คุณค่าด้านความไม่ประมาท ความประมาทคือการไม่เห็นคุณค่าของธรรม ไม่ทำความเพียรในธรรม เมื่อได้รู้จักสร้างบุญกุศลด้วยทาน ศีล หรือมีสติสำรวมกาย วาจา ใจ ทำให้เป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต สอดคล้องกับพระครูประสิทธิสรคุณ (บุรินทร์ ฐิตธมโม) (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความไม่ประมาทในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ได้ชื่อว่าย่างประโยชน์ให้สำเร็จทั้งต่อตนเองและสังคมทั้งในชาตินี้และชาติหน้า 3) ส่งผลให้เป็นเกราะคุ้มครองชีวิตไม่ให้เกิดไปสู่โลกที่ชั่ว หรืออบายภูมิ นับว่าเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการศึกษาการบริหารขุมทรัพย์ในนิคคหสูตร

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์การบริหารชุมชนทรัพย์ในนิคัณตสูตร ผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้ธรรมขั้นพื้นฐานที่เป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่การเจริญสติภาวนาสมถะและวิปัสสนาให้ตั้งมั่นได้ง่าย และเข้าสู่ทางมรรคผลนิพพานได้ในที่สุด เพื่อแสดงภาพให้เป็นรูปธรรมในหลักธรรมอาจแยกเป็นขั้นตอนตามลำดับ คือ 1) ทาน 2) ศีล 3) สัญญะ 4) ทมะ 5) สมถะ 6) วิปัสสนา 7) นิพพาน โดยมีแผนภาพประกอบดังนี้

แผนภาพที่ 1 : หลักธรรมพื้นฐานในการนำเข้าสู่ทางมรรคผลนิพพาน

1. ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการดำเนินสู่มรรคผลนิพพาน

โดยปกติชนทั้งหลายคิดว่าการดำเนินเข้าสู่มรรคผลนิพพานเป็นเรื่องยากสำหรับปุถุชนทั่วไป เป็นเรื่องของสมณบรรพชิตที่มีวัตรเคร่งครัดจึงจะบรรลุมรรคผลได้ เมื่อผู้วิจัยได้มาศึกษาพระธรรมคำสอนในพระสูตรนี้ จึงได้แนวคิดใหม่ว่า การจะเข้าถึงเส้นทางมรรคผลนั้นทุกคนสามารถทำได้ จากการประพฤติปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวันของชาวพุทธเราทั่ว ๆ ไปโดยเริ่มจาก

1) **ทาน** เป็นพื้นฐานเบื้องต้นนับหนึ่งที่ต้องทำก่อนปฏิบัติข้ออื่น ๆ เนื่องจากทำได้ง่ายที่สุดในวิถีชีวิตประจำวัน เช่น ทำบุญใส่บาตรพระ ทำทานให้กับขอทาน การบริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้เดือดร้อนหรือแนะนำเพื่อนฝูงที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น คุณประโยชน์ของการให้ทานสิ่งแรกคือจะทำให้มีจิตใจอ่อนโยน มีเมตตาไม่เบียดเบียนต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมในขั้นที่สูงขึ้น

2) **ศีล** ขึ้นอยู่กับสถานะว่าเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ให้รักษาตามฐานะแห่งตน เมื่อได้ให้ทานแล้วจิตใจก็อ่อนโยนน้อมไปในทางศีลธรรมเกรงกลัวบาป ไม่ทำผิดศีลธรรม จิตใจเริ่มสงบจากการเบียดเบียน คือทำให้กาย วาจา สงบไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทำให้สามารถที่จะทำให้จิตสงบได้ง่ายในการทำสมาธิ ซึ่งเป็นการเจริญสมาธิในขั้นสูงขึ้น

3) **สัญญา** การสำรวมระวังจิตมิให้ไปยึดเกาะเกี่ยวกับอารมณ์ที่มากกระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จะทำให้จิตผูกเป็นสังโยชน์เกิดกิเลสโลภ โกรธ หลงได้ ในการดำรงชีวิตต้องมีสติคอยระมัดระวังอารมณ์ที่มากระทบทุกขณะจิต ซึ่งต้องอาศัยสติสมาธิคอยควบคุมจิตใจตลอดเวลา สติสมาธิที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องก็เป็นผล

มาจากพื้นฐานของการมีเมตตาจากการให้ทาน มีจิตสงบระงับซึ่งเป็นผลจากการรักษาศีล ตามลำดับ สัญญะจึงเป็นการทำสมาธิเพื่อการปฏิบัติธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไป

4) ทมะ การข่มจิตข่มใจระงับกิเลส ความโลภ โกรธ หลง ที่มันเป็นตะกอนนอนก้นตุ่มอยู่ในใจ เมื่อยังไม่มီးอะไรมากระทบมันก็คงนอนนิ่งอยู่ แต่ถ้ามีอะไรมาสะกิดเข้ากิเลสตัวนั้น ๆ ก็จะมีฟุ้งขึ้น โดยปกติคนทั่วไปมักจะทำตามใจกิเลส คือปล่อยให้กิเลสฟุ้งตามอำเภอใจ สร้างเป็นบาปอกุศลต่าง ๆ จึงต้องรู้ข่มจิตข่มใจข่มกิเลสไม่ตามใจกิเลส การไม่ตามใจกิเลสต้องใช้สติปัญญาพิจารณาหาเหตุผลข้อเท็จจริงที่ถูกที่ควร ถ้าใช้ปัญญาพิจารณาบ่อย ๆ กิเลสก็จะถูกกดข่มไว้ในอำนาจของเราได้ และการจะได้สติปัญญาคอยข่มจิตข่มใจไว้ไม่ให้กิเลสฟุ้งขึ้นมานั้นเป็นผลจากการที่รู้จักสำรวจมรรษารังอินทรีย์มาก่อน ฉะนั้นทมะจึงเป็นการปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นสะพานให้เข้าสู่การปฏิบัติธรรมในขั้นที่สูงขึ้นตามลำดับขึ้นไป

5) สมถะ เป็นการฝึกสมาธิให้จิตสงบอยู่ในระยะหนึ่ง เมื่อจิตสงบก็ไม่ก่อกิเลสเรื่องโลภ โกรธ หลง ได้ในระยะหนึ่ง หรือเป็นการดับกิเลสชั่วคราว เป็นการเจริญจิตภาวนาลำดับสูงขึ้นไป

6) วิปัสสนา หลังจากที่ยึดสงบตั้งมั่นมาตามลำดับแล้วก็เป็นการเจริญสติปัญญาวิปัสสนา ทำให้เกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริง และเข้าสู่มรรคผลนิพพานในที่สุด

สอดคล้องกับพระมหาสุชิน ตสีโล (นราเกตุ) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศีลกับการบรรลุมรรคผล” ผลการวิจัยพบว่า ศีลเป็นผู้นำสำคัญที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องต่อการบรรลุมรรคผลทั้งในโลกียะธรรมและโลกุตระธรรมตามหลักไตรสิกขา เมื่อมีศีลเป็นพื้นฐานย่อมทำให้เกิดสมาธิ เมื่อมีสมาธิเป็นพื้นฐานย่อมเกิดปัญญา เมื่อปัญญารู้แจ้ง จิตย่อมหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งหลาย ศีลเป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย เป็นรากเหง้าในการทำกุศลเจริญขึ้น เป็นหัวหน้าในพระพุทธานุสสาอันจะนำไปสู่มรรคผล และนิพพาน

พุทธศาสนามีนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด ฉะนั้นการเกิดเป็นมนุษย์จึงควรตั้งความมุ่งหวังไปให้ถึงฝั่งพระนิพพาน สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาหลักธรรมพื้นฐานเรื่องทาน ศีล สมาธิ (สัญญา, ทมะ) ซึ่งเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่สำคัญต่อการปฏิบัติธรรมในขั้นเจริญสมถะและเจริญวิปัสสนาทำให้เกิดปัญญารู้แจ้งมรรคผลนิพพานในที่สุด การวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้ใหม่มองเห็นภาพว่าเส้นทางสู่พระนิพพานนั้นมีเส้นทางเดินอย่างไร ดังคำตอบจากแผนภาพ

2. คุณค่าการนำไปใช้ จากการศึกษาวิเคราะห์การบริหารชุมชนทรัพย์ในนิคคัมภสูตร ทำให้เห็นความสำคัญของหลักธรรมพื้นฐานที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมเพื่อเข้าสู่มรรคผลนิพพานชัดเจนขึ้น เหมือนเป็น Jigsaw หรือ Road map เห็นเส้นทางที่จะเดินสู่เป้าหมายชัดเจนขึ้น ในการประพฤติปฏิบัติธรรมข้อที่ 1 – 4 เป็นคุณธรรมที่ทรงตรัสสอนในนิคคัมภสูตร ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ตามปกติในสถานการณ์ต่าง ๆ และเป็นการปฏิบัติเพื่อพัฒนายกระดับจิตใจให้สูงขึ้นสำหรับรองรับการปฏิบัติที่สูงขึ้นเพื่อให้ได้ปัญญารู้แจ้งถึงฝั่งพระนิพพาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ปุถุชนทั่วไปสามารถทำได้โดยอาศัยแนวปฏิบัติดังกล่าว

สรุป

การบริหารชุมชนทรัพย์ในนิธิกัณฑ์สูตร เป็นการสอนให้เห็นความสำคัญในการแสวงหาทรัพย์ภายในที่เป็นบุญกุศลมากกว่าทรัพย์ภายนอกที่เป็นทรัพย์สินเงินทอง เพราะทรัพย์ภายในเป็นบุญกุศลมีอานิสงส์ที่จะติดตามตนไปให้ถึงฝั่งพระนิพพาน การสร้างสมบุญกุศลที่เป็นทรัพย์ภายในนั้นสามารถทำได้จากเรื่องง่ายในระดับเริ่มต้น คือการทำทานทั้งที่เป็นอามิสทานหรือธรรมทานต่อบุคคลต่อสิ่งที่ควรสักการบูชา เช่น การทำบุญใส่บาตร หรือการทำทานทั่วไป ซึ่งเรื่องนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่ทำง่ายที่สุด เพราะเป็นวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวไทย เรื่องของศีลยังนับว่าอยู่ในขอบข่ายที่ชาวพุทธยึดถือปฏิบัติกันอยู่มากน้อยตามจริตนิสัย เพียงแค่มีเจตนางดเว้นการล่วงละเมิดในศีล 5 อย่างบริบูรณ์ สุขสงบก็ปรากฏให้เห็นได้ชัดในครอบครัว ชุมชนหมู่คณะนี้เป็นเพียงอานิสงส์เบื้องต้นในปัจจุบัน (ทิวฐธัมมิกัตถะ) และยังเป็นอานิสงส์ติดตามไปภพหน้า การรู้จักสำรวมอายตนะไม่ให้จิตหลงไปยึดเกาะเกี่ยวกับอารมณ์ที่มากระทบตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็จะช่วยสกัดต้นตอแห่งการพอกพูนกิเลสอกุศลได้ โดยการมีสติยับยั้งมิให้ความคิดที่เป็นอกุศลเกิดขึ้นในขณะจิตที่มีการกระทบทางอายตนะ ซึ่งต้องอาศัยสติมีสมาธิฝึกฝนให้มีความชำนาญขึ้น ในการข่มจิตข่มใจข่มกิเลสหรือหมาเป็นกรณีกิเลส โลภ โกรธ หลง ที่เป็นตะกอนนอนก้นตุ่มอยู่ในจิตใจไม่ให้พุ่งออกมาสร้างความเดือดร้อนแก่ตนและผู้อื่น

หลักธรรมที่กล่าวมามีทาน ศีล สัจจญมะ และทมะนี้เป็นทรัพย์ภายในที่เป็นบุญกุศล เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่จะนำเราเข้าสู่การปฏิบัติธรรมในขั้นที่สูงขึ้นตามลำดับคือสมณะและวิปัสสนาเข้าสู่พระนิพพานในที่สุด แม้ยังไม่ถึงฝั่งพระนิพพาน บุญกุศลจากการทำทาน การรักษาศีล ยังอำนวยผลที่นำปรารถนาในสุคติภูมิ คือ มนุษย์สมบัติ เช่น เกิดเป็นมนุษย์ได้รูปร่างสวยผิวพรรณผ่องใส ร่ำรวยทรัพย์สินเงินทอง มีบริวารมากมาย มียศถาบรรดาศักดิ์ หรือได้สวรรค์สมบัติ เกิดเป็นเทวดาได้เสวยทิพย์วิมานบนสวรรค์ชั้นต่าง ๆ เป็นต้น การเห็นคุณค่าและการไม่ประมาทในธรรมที่ควรกระทำดังกล่าว ย่อมจะเป็นเกราะคุ้มครองชีวิตให้เดินทางสายตรงมุ่งหน้าถึงพระนิพพาน ความประมาทจะทำให้เสียเวลาเนิ่นนานในทุคติภูมิ จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ชาวพุทธจะได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมคำสอนในนิธิกัณฑ์สูตรและนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตให้เกิดมรรคเกิดผลทั้งในชาตินี้ และภพหน้าตลอดจนเข้าถึงฝั่งพระนิพพานในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า การวิจัยเรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการบริหารหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้นในวิถีชีวิตตามปกติ ทำให้เกิดความสงบสุขเอื้อเพื่อแผ้วถนอมครอบครัวและสังคม และสามารถพัฒนายกระดับจิตขึ้นสู่การปฏิบัติธรรมขั้นสูงยิ่งขึ้นได้ง่าย จนสามารถเข้าสู่มรรคผลนิพพาน หรือได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติตามเหตุปัจจัย เป็นงานวิจัยที่เหมาะสมแก่ผู้อ่านทุกระดับ เหมาะแก่หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ นำไป

อบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในองค์กรเพื่อพัฒนาจิตให้ได้รับประโยชน์ปัจจุบัน (ทฤษฎีธัมมิกัตถะ) คือการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในองค์กรนั้น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นหัวข้อเกี่ยวกับ

2.1 “การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักธรรมในนิธิกถสูตรกับวิปัสสนากรรมฐาน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาต่อยอดของการปฏิบัติเรื่อง ทาน ศีล สัจจะ และทมะ เชื่อมต่อด้วยการวิปัสสนาให้เป็นแนวปฏิบัติตลอดสายให้ถึงจุดหมายปลายทางพระนิพพาน

2.2 “การศึกษาวิเคราะห์ผลที่เกิดจากปฏิบัติตามหลักธรรมในนิธิกถสูตร” เป็นการวิจัยประเภทผสมผสานเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความชำนาญในการปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่อแสดงให้เห็นภาพของผลที่ได้รับจากการปฏิบัติอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นการจุดประกายให้มีปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป

บรรณานุกรม

พระครูประสิทธิ์สรคุณ (บุรินทร์ฐิตธมโม). (2545). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความไม่ประมาทในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุชิน ตสีโล (นราเกตุ). (2558). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศีลกับการบรรลุธรรม*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวุฒิกโร สิริสาโร (ตาโธสง). (2561). *ศึกษาประโยชน์ 3 ที่มีผลต่อการเจริญวิปัสสนาภาวนา*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2550). *อรรถกถา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2565). *พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 37. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). *ร่ำรวย ยิ่งใหญ่ เลื่อนลอย เพื่ออะไร*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2567) : **บทความวิจัย** - 248 -

สิริรัมย์ สิ้นหนธิ. (2564). *การศึกษาวเคราะห์กุตกรรมในคัมภีร์วิมานวัตถุ*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.